



REKABET KURUMU DİKEY ANLAŞMALARDA MUAFİYET KURALLARINI YENİDEN BELİRLİYOR: PAZAR PAYI EŞİĞİNİN DÜŞÜRÜLMESİ VE PİYASAYA ETKİLERİ

Özet

Rekabet hukukunda dikey anlaşmalar kural olarak sınırlamalara ve hatta yasaklara bağlı olmakla birlikte; teşebbüsler belirli koşulları sağlamaları halinde 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (“**4054 sayılı Kanun**”)’un 4. Maddesinde yer alan yasaklamadan muaf tutulabilmektedirler. Pazar oyuncularını ve piyasa faaliyetlerini doğrudan etkileyen dikey anlaşmalara ilişkin düzenlemeler 4054 sayılı Kanun ve 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği’nde (“**2002/2 sayılı Tebliğ**”) yer almaktadır. 2002/2 sayılı Tebliğ’de Değişiklik Yapılmasına Dair 2021/4 Sayılı Tebliğ (“**2021/4 sayılı Tebliğ**”) ile grup muafiyetinden faydalanmak için ön şart olarak kabul edilen pazar payı eşikleri düşürülmüş olup, işbu makalemiz ile muafiyet kurallarında yapılan değişiklikler ve uygulamaya yansımaları değerlendirilecektir.

I- DİKEY ANLAŞMARA İLİŞKİN GRUP MUAFİYETİNDE NELER DEĞİŞTİ?

Dikey anlaşmalarda grup muafiyeti rejimine getirilen düzenlemelerin açıkça anlaşılabilmesi için öncelikle piyasada hangi ilişkilerin dikey anlaşma olarak nitelendirildiğini açıklamak faydalı olacaktır. Piyasadaki konumları gereği birbirlerine rakip olmayan teşebbüsler arasındaki bayilik, dağıtım, franchise, yetkili servis sözleşmeleri gibi dikey ilişki neticesinde akdedilen sözleşmeler dikey anlaşma kapsamındadır.

2021/4 Sayılı Tebliğ ile yaklaşık 14 senedir uygulanan dikey muafiyet kurallarında ve grup muafiyeti pazar payı eşğinde önemli değişiklikler getirilmiş olup; temel düzenlemeler aşağıdaki gibidir.

- Teşebbüslere muafiyet sağlanması için sağlayıcı konumundaki iştirakin ilgili pazardaki pazar payı sınırı %40’tan %30’a düşürülmüştür. Diğer bir deyişle, dikey grup muafiyeti, sağlayıcının dikey anlaşma konusu mal veya hizmetleri sağladığı ilgili pazardaki pazar payının %30’u aşması durumunda uygulanmayacaktır.
- Tek alıcıya mal veya hizmet sağlama yükümlülüğü içeren dikey anlaşmalarda muafiyet sağlanması için ön şart kabul edilen alıcı teşebbüsün ilgili pazardaki pazar payı sınırı %40’tan %30’a düşürülmüştür. Diğer bir deyişle, dikey grup muafiyet, alıcının dikey anlaşma konusu malı veya hizmeti aldığı ilgili pazardaki payının %30’u aşması durumunda uygulanmayacaktır.

Ayrıca, pazar payı eşiklerinde yapılan değişikliklere uyumlu olarak; (i) 2002/2 sayılı Tebliğ’in, “Pazar Payının Hesaplanması ve Uygulanması” başlıklı 6A/2. maddesinde belirtilen %40’lık pazar payı %30’a, (ii) pazar payının sonradan aşılması halinde muafiyetin belirli süre devam edeceğine ilişkin (c) ve (d) bentlerindeki eşikler ise %35’e düşürülmüştür.

II- GÜVENLİ LİMANDAN AYRILAN TEŞEBBÜSLER VE DEĞİŞİKLİĞE UYUM SÜRECİ

2002/2 sayılı Tebliğ’in %40’lık pazar payı eşığı ile genel anlamda kullanılan tabiriyle güvenli limanda faaliyet gösteren sağlayıcı ya da tek alıcılar pazar payında yapılan değişiklikten doğrudan etkilenmiştir. Diğer bir deyişle, bu değişiklik pazar payı %30 ila %40 bandında yer alan söz konusu teşebbüsleri grup muafiyetinin güvencesi dışına çıkarmıştır.

Uygulamada neler değişecek?

2002/2 sayılı Tebliğ’in kapsamı ilk defa 2007 yılında daraltılmış, pazar payında %40’lık bant 2007 yılında yapılan değişiklik ile getirilmiş ve o dönemde teşebbüslerin değişikliğe uyumu için 1 yıllık geçiş süreci tanınmıştı. Aradan 14 yıl geçti, dikey anlaşmalarda grup muafiyeti rejiminde bant %30’a çekildi.

Rekabet Kurumu'nun pay eşliğindeki söz konusu değişikliğinin sektördeki dengeleri tamamen değiştireceği ve piyasayı doğrudan etkileyeceği öngörülmektedir. Zira %40'lık pazar payı eşliğinin yarattığı güvenli limanda saf dışında kalanlar sadece pazar liderleri iken; 2021/4 sayılı Tebliğ ile birlikte pazar ikincileri ve hatta üçüncüleri grup muafiyeti rejimi kapsamı dışına çıkmıştır.

Peki her dikey anlaşmanın muafiyetten yararlanması şart mı? Bu soruya cevap verirken Rekabet Kurumu tarafından belirlenen dikey sınırlamalardan bahsetmek uygun olacaktır. Zira her dikey anlaşma söz konusu muafiyetten yararlanmamaktadır. Uygulamada en sık karşılaşılan dikey sınırlamalar, sözleşme süresi ile devam eden rekabet etmeme yükümlülükleri, münhasır temin yükümlülükleri, miktar zorlamaları, münhasır bölge/müşteri grupları tahsis edilerek bunlar arasındaki satışların yasaklanması, toptancıya getirilen perakende satış yasakları, tavsiye edilen satış fiyatı bildirimini-azami yeniden satış fiyatı bildirimini gibi örneklerden oluşmaktadır.

Bu değişikliğe uyum için tanınan süre nedir?

Peki değişiklik yapılmadan önce güvenli limanda faaliyetlerine devam eden fakat değişiklik ile birlikte 4054 Sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal gibi çok büyük bir risk ile karşı karşıya kalan teşebbüslerin yeni normale hemen uyması mı bekleniyor? Rekabet Kurumu yapılan değişiklikten etkilenen teşebbüsler bakımından altı aylık bir geçiş süreci öngörmüştür.

Şöyle ki; 2021/4 sayılı Tebliğ'in 3. geçici maddesi uyarınca; 2002/2 sayılı Tebliğ ile sağlanan grup muafiyetinden yararlanmakta olan ancak 2021/4 sayılı Tebliğ'de yapılan değişiklik ile kapsamın dışında kalan anlaşmaların, değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren **altı ay içerisinde** 4054 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde düzenlenen bireysel muafiyet şartlarını sağlamaları ve geçerli başvuruları yapmaları gerekecektir.

Motivasyon: AB Mevzuatına Uyum Süreci

Pay eşliğinde yapılan değişikliği değerlendirirken en temel motivasyonun Rekabet Kurumu'nun Avrupa Birliği Rekabet Hukuku mevzuatına uyum temelli yaklaşımı olduğunu söyleyebiliriz. Zira mehz Avrupa Birliği mevzuatında dikey anlaşmalarda grup muafiyeti rejiminde belirlenen pay eşiği bir süredir %30 bandındadır.

Özellikle son dönemde yaşanan teknolojik gelişmelere ve pandemiye bağlı olarak tedarik zincirinde yaşanan ve tüketicilere doğrudan yansıyan olumsuz durumlar göz önüne alındığında, Türk Rekabet Hukuku'nda düzenlenen dikey anlaşmaların ele alınması ve piyasadaki kuralların değiştirilmesi sürpriz olmamıştır.

Son olarak, pay eşliğinde yapılan değişiklik ile grup muafiyetinin kapsamının daraltıldığı ve buna bağlı olarak bireysel muafiyet rejiminin uygulama alanının genişletildiği açıktır. Böyle bir denklemde bahsedilen değişiklik ile birlikte Rekabet Kurulu'nun takdir yetkisini kullanabileceği ve buna bağlı olarak piyasadaki oyuncuları denetleyebileceği sahanın genişlediği söylenebilecektir. Avrupa Birliği'nde yaşanan gelişmelere oldukça duyarlı bir yapı sergilemeye başlayan Rekabet Kurumu'nun önümüzdeki dönemde vereceği kararları ve muhtemel mevzuat değişikliklerini takip etmeye ve sizlerle paylaşmaya devam edeceğiz.

Saygılarımızla,

Av. Nedim Korhan ŞENGÜN – Av. Ceren TESELLİ